

Νέα πεδία μάχης με οδό και αριθμό Κάτι μεταξύ στρατού και αστυνομίας

Του PHILIPPE LEYMARIE*

Βηρυττός, Μογκαντίσου, Γκρόζνι, Μιτρόβιτσα, Καμπούλ, Αμππιζάν, Γάζα... Τα τρία τέταρτα των ένοπλων συγκρούσεων που διεξάγονται στον πλανήτη σήμερα, εκτυλίσσονται σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, μέσα στον άμαχο πληθυσμό και, μερικές φορές ακόμη και, εναντίον του. Τα δόγματα, οι τακτικές και η στρατηγική του πολέμου έχουν πλέον ανατραπεί...

«Ποτέ δεν φανταζόμουν ότι μια μέρα θα εκπαιδευόμουν σε στρατόπεδο των παλιών μου αντιπάλων», έλεγε χαμογελώντας ο γάλλος συνταγματάρχης Πιέρ Ενό, τον Νοέμβριο του 2007. «Το Τείχος του Βερολίνου έχει πέσει για τα καλά...». Ο συνταγματάρχης ήταν τότε επικεφαλής της 1ης Ελαφράς Ταξιαρχίας Πεζικού του Επινάλ (Βόσγια), η οποία εκπαιδευόταν στο Αλτενγκράμπο, μια παλαιά σοβιετική στρατιωτική βάση, εξήντα χιλιόμετρα νότια του Βερολίνου, η οποία υπήρξε και στρατόπεδο αιχμαλώτων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Εγκαταλελειμμένα μνημεία από τη νικηφόρα προέλαση του Κόκκινου Στρατού προς τη γερμανική πρωτεύουσα αποτελούν σήμερα μέρος μιας άλλης πραγματικότητας.

Σήμερα, το στρατόπεδο χρησιμοποιείται από το γερμανικό στρατό και, με τους ατελείωτους, διατηρημένους στρατώνες του, που απλώνονται σε έκταση οκτώ τετραγωνικών χιλιομέτρων, αποτελεί το μοναδικό στην Ευρώπη που μπορεί να χρησιμεύσει ως θέατρο επιχειρήσεων για μεγάλης κλίμακας στρατιωτικές ασκήσεις σε πυκνοκατοικημένη περιοχή.

Παρ' ότι ειδοποιήθηκαν έγκαιρα, οι Βερολινέζοι -που έχουν να αντικρίσουν θέαμα στρατιωτικής κατοχής από τις αρχές της δεκαετίας του 1990- έμειναν κατάπληκτοι από τη μαζική ανάπτυξη των γαλλικών στρατευμάτων: χίλιοι πεντακόσιοι στρατιώτες, τετρακόσια πενήντα οχήματα, μεταξύ των οποίων εκατό τεθωρακισμένα, δεκάδες ελικόπτερα και αεροπλάνα, τμήματα των ειδικών δυνάμεων, των στρατιωτικών υπηρεσιών πληροφοριών, ειδικά σώματα με εκπαιδευμένους σκύλους, που μετακινήθηκαν, για τρεις εβδομάδες, εννιακόσια χιλιόμετρα από τις βάσεις τους στην ανατολική Γαλλία, για να δώσουν τη «μάχη του Ρόζενκρουγκ». Σενάριο της στρατιωτικής επιχείρησης ή ανακατάληψη μιας σημαντικής πόλης.

Οι ασκήσεις σε αστικό περιβάλλον και σε συνθήκες προσομοιάζουσες στις πραγματικές έχουν πολλαπλασιαστεί στη Γαλλία: τον Απρίλιο του 2008, οκτακόσιοι στρατιώτες και

διακόσια τεθωρακισμένα αναπτύχθηκαν στην πόλη Σεντάν, σε άσκηση με κύριο αντικείμενο την επιμελητειακή υποστήριξη, όπου δινόταν έμφαση στην περίθαλψη των τραυματιών, στην προστασία των αυτοκινητοπομπών, στην εκκένωση της πόλης από τους κατοίκους, «συνθήκες που ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα των σημερινών στρατιωτικών αποστολών - στο Κοσσυφοπέδιο, το Αφγανιστάν, την Ακτή Ελεφαντοστού, τον Λίβανο», όπως ενημέρωνε το γαλλικό υπουργείο Αμυνας.

Εναν μήνα μετά, στην άσκηση «Ανβίλ 08», η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπαίδευσης της Δύναμης Ταχείας Επέμβασης του ΝΑΤΟ, συμμετείχαν χίλιοι πεντακόσιοι στρατιώτες και τέσσερα μεγάλα πλοία του γαλλικού πολεμικού ναυτικού, που αναπτύχθηκαν στις ακτές και μέσα στην πόλη Φρεζί (Βαρ), με σκοπό «την προστασία του πληθυσμού και την εκκένωση της πόλης, απέναντι στην απειλή παραστρατιωτικών και τρομοκρατικών ομάδων».

Το 2007, ο 11ος λόχος αλεξιπτωτιστών πραγματοποίησε μιας «φυσικής κλίμακας» άσκηση μάχης σε αστικό περιβάλλον, με τη συμμετοχή χιλίων διακοσίων στρατιωτών και σημαντική αεροπορική υποστήριξη, κι αυτό στην καρδιά της πόλης Καόρ, στην κεντρική Γαλλία.

Μάχες δωματίου

Από το 2005, μια «γαλάζια εντολή» («mandat Azur»: δράση σε αστική ζώνη) επέβαλε σε δύο μεγάλες μονάδες κρούσης του γαλλικού στρατού να «ενισχύσουν την εμπλοκή τους σε αστικές ζώνες, όποια κι αν είναι η ένταση των εχθροπραξιών, διεξάγοντας, ταυτόχρονα, ανθρωπιστικές αποστολές προς όφελος του άμαχου πληθυσμού και απέναντι σε έναν αντίπαλο του οποίου ο σπλιτισμός και οι τρόποι δράσης εξελίσσονται» -εντολή που γενικεύθηκε από πέρυσι και αφορά πλέον όλες τις στρατιωτικές μονάδες, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να εξοικειωθούν με τις πολεμικές επιχειρήσεις μέσα σε «κατοικημένες περιοχές».

Η συνειδητοποίηση αυτή στηρίζεται, πρώτα απ' όλα, στα δημογραφικά δεδομένα: ο πληθυσμός των πόλεων πενταπλασιάστηκε από τις αρχές του 20ού αιώνα. Περισσότερες από διακόσιες ογδόντα πόλεις στον κόσμο έχουν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο κατοίκους. Είκοσι έξι πόλεις ξεπερνούν σε πληθυσμό τα επτά εκατομμύρια. Το 2025, τα 2/3 των

κατοίκων του πλανήτη θα ζουν σε πόλεις, ενώ ορισμένοι στοιχηματίζουν ότι το ποσοστό θα ανέλθει στο 85% το 2050.

Κατά παράδοση, τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα φιλοξενούν τον βασικό πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ιστό, αποτελούν σταυροδρόμι επικοινωνιών (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες) και έναν χώρο που βρίσκεται κάτω από τα φώτα των μέσων ενημέρωσης και λειτουργεί ως κοινωνικό ηχείο.

Στη διάρκεια των παγκόσμιων πολέμων του 20ού αιώνα και, μετέπειτα, στον Ψυχρό Πόλεμο, οι στρατοί είχαν συγκροτηθεί για μάχες σε πεδιάδες, σε ελεύθερο πεδίο -εκτάσεις, συνήθως αγροτικές, με «μέτωπα» που άλλαζαν συνεχώς ανάλογα με τις υποχωρήσεις ή τις προελάσεις του πεζικού, οι οποίες υποστηρίζονταν από τα τεθωρακισμένα, το πυροβολικό και την αεροπορία.

«Κατά τη διάρκεια των σαράντα πέντε ετών που ακολούθησαν την ήττα της Γερμανίας», επισημαίνει ο στρατηγός Ιβ Ζακόπ, πρώην διευθυντής της Σχολής Πεζικού, «ολόκληρες γενιές στρατιωτών εκπαιδεύονταν για τον ολοκληρωτικό πόλεμο, δηλαδή, Σύμφωνα της Βαρσοβίας εναντίον ΝΑΤΟ. Ο πόλεμος σε αστικό περιβάλλον ήταν πρακτικά ανύπαρκτος. Στα εγχειρίδια του πεζικού γινόταν απλώς μια ανεπαίσθητη νύξη για «μάχες σε "κατοικημένο περιβάλλον" (1)».

Όταν οι μάχες μεταφέρονταν σε πυκνοκατοικημένες περιοχές -όπως στο Βερολίνο το 1944, ή, πιο πρόσφατα, στο Γκρόζνι της Τσετσενίας- η στρατιωτική σύγκρουση των δύο πλευρών άφηνε ρημαγμένη την πόλη και τον κοινωνικό ιστό: «Δεν θα ξαναδώσουμε τη μάχη του Στάλινγκραντ!», διαβεβαίωνε σε βίντεο του γενικού επιτελείου ενόπλων δυνάμεων ο «ψευδοστρατηγός Πόλις», που παρουσιαζόταν ως ένας από τους αρχιτέκτονες της «γαλάζιας» μεταρρύθμισης: «Η κατεδάφιση πόλεων, όπως συνέβη το 1944, δεν είναι πλέον αποδεκτή».

Τα δεδομένα έχουν αλλάξει, εξηγεί άλλος αξιωματικός: «Οι νέοι τρόποι δράσης πρέπει να ελαχιστοποιούν τις παράπλευρες απώλειες. Ο στρατός επεμβαίνει, κατ' αρχήν, για να εξομαλύνει την κατάσταση, πρέπει, όμως, να παραδώσει τη σκυτάλη στην αστυνομία και τους πολιτικούς θεσμούς όσο πιο γρήγορα γίνεται: δεν έχουμε συμφέρον να κατεδαφίσουμε σήμερα αυτό που θα υποχρεωθούμε να ανοικοδομήσουμε αύριο».

«Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο βομβαρδίζονταν ολόκληρες πόλεις (Λονδίνο, Δρέσδη). Στο Βιετνάμ, οι βομβαρδισμοί επικεντρώνονταν σε μία συνοικία. Σήμερα, στο Ιράκ ή στα παλαιστινιακά εδάφη βομβαρδίζεται ένα συγκεκριμένο κτίριο, ακόμη και το συγκεκριμένο παράθυρο του συγκεκριμένου ορόφου του κτιρίου που είναι στόχος» (2), συνοψίζει έκθεση του Ιδρύματος Στρατηγικών Ερευνών (3).

Σε αντίθεση με τα μεγάλα θέατρα των συνοριακών ή περιφερειακών μαχών, το αστικό περιβάλλον είναι ένας λαβύρινθος με πολλές διαστάσεις: τους υπόγειους χώρους (κελάρια, αποθήκες, υπόνομοι, χώροι στάθμευσης, μετρό, υπόγεια δίκτυα), τους δρόμους, τις πλατείες, τα αδιέξοδα, καθώς και τα κτίρια με ορόφους σε κάθε πιθανή μορφή (ιστορικά κέντρα, εμπορικοί δρόμοι, ζώνες κατοικιών, εργατικές πολυκατοικίες, εμπορικά κέντρα, πολυώροφες κατασκευές).

Η ασπίδα των αμάχων

Ο δαίδαλος αυτός προσφέρει στον εμπόλεμο, ιδιαίτερα εάν διαθέτει την υποστήριξη σημαντικού τμήματος του πληθυσμού - στοιχείο που υφίσταται στις σημερινές «ασύμμετρες» συγκρούσεις- μια «προστατευτική κάλυψη» που επιτρέπει σε έναν φαινομενικά ασθενέστερο αντίπαλο να αποκτήσει τακτικό πλεονέκτημα στη στρατιωτική αναμέτρηση.

Στη νέα προσέγγιση του πεδίου μάχης, η παρουσία του άμαχου πληθυσμού αποτελεί κομβικό σημείο. Οι κάτοικοι γίνονται, συνήθως, θύματα, ορισμένες φορές, όμως, συμμετέχουν στις συγκρούσεις -εκ περιτροπής, ξεχωριστά ή ταυτόχρονα. Μέσα στην πόλη, επισημαίνει ο συνταγματάρχης Φρανκ Νικόλ, «η απειλή έρχεται από παντού. Κάθε δρόμος, κάθε γειτονιά μπορεί να γίνει ένα μικρό θέατρο επιχειρήσεων. Οι μονάδες είναι, συνήθως, διασκορπισμένες, αποκομμένες. Βρίσκεστε διαρκώς σε συνθήκες "μονομαχίας", όποια όπλα κι αν χρησιμοποιούνται. Πρέπει να προσπαθήσετε να εντοπίσετε ποιοι από τους κατοίκους είναι εμπλεκόμενοι, ενεργοί, επικίνδυνοι και ποιοί όχι -πράγμα δύσκολο. Και ενεργείτε πάντοτε κάτω από το βλέμμα των μέσων ενημέρωσης».

Ο συνταγματάρχης Πασκάλ Λανγκάρ, επικεφαλής του γαλλικού τάγματος της Ειρηνευτικής Δύναμης Κοσόβου (KFOR), θεωρούσε -έπειτα και από μια νέα σειρά επεισοδίων, τον Μάρτιο του 2008 στη Μιτρόβιτσα του Κοσόβου (4)- ότι «η μάχη σε κατοικημένες περιοχές είναι αναμφίβολα από τις πιο δύσκολες, γιατί δεν μπορεί να επικεντρωθεί στην εξόντωση του αντιπάλου».

Ο συγκεκριμένος αξιωματικός επιμένει, όπως και πολλοί άλλοι, στην «ανάγκη άσκησης λελογισμένης βίας» -αποστολή περίπλοκη, πόσω μάλλον όταν μέσα στο ίδιο πλήθος διαδηλωτών τα κίνητρα, οι πραγματικές ενέργειες και τα μέσα που χρησιμοποιούνται διαφέρουν. Η ίδια η κατάσταση εξελίσσεται γρήγορα, τόσο στο χώρο όσο και στο χρόνο.

Τέτοιες συνθήκες επιβάλλουν «μεγάλη ψυχραιμία, τέλεια συνοχή, ακλόνητη εμπιστοσύνη από πλευράς στρατιωτών(5)».

Το μέλημα συγκράτησης του επιπέδου βίας, ιδιαίτερα στις συγκρούσεις εξεγερσιακού τύπου που καταλήγουν σε «αντάρτικο πόλεων», απαιτεί ενέργειες άμεσες, συχνά εξ επαφής: οι στρατιωτικοί αναζητούν «στοχοθεσία», για να την υλοποιήσουν με «χειρουργικό» τρόπο. Σύμφωνα με τον ταγματάρχη Σαρλ Αρμινζόν, αυτό το είδος μάχης απαιτεί «πολύ μεγάλη πνευματική συγκέντρωση», με την κάθε μονάδα να καλείται, σε συνθήκες όπου βασιλεύει το χάος, να αναπτύξει τις μεθόδους και τις λύσεις της.

Ο συνταγματάρχης Βενσάν Πονς, διοικητής επιχειρήσεων του 27ου ορεινού συντάγματος πεζικού, εκτιμά ότι «το σημαντικό είναι η γρήγορη διαμόρφωση ευνοϊκού συσχετισμού δυνάμεων, η εφαρμογή διακλαδικού συντονισμού μέχρι την πιο μικρή κλίμακα και η εξασφάλιση ισχυρής κάλυψης από τεθωρακισμένα».

«Ο πόλεμος σε αστική ζώνη εμπεριέχει όλες τις πιθανές παραλλαγές», εξηγεί ο συνταγματάρχης Ντιντιέ Λερ, συντονιστής της «γαλάζιας» πολιτικής του γαλλικού στρατού. Η, συχνά απροειδοποίητη, δράση, που εκτυλίσσεται γρήγορα και με πολλαπλάσιες ανάγκες επιμελητειακής υποστήριξης, απαιτεί δεκαπλάσια πυρομαχικά απ' ό,τι η μάχη σε ελεύθερο πεδίο, καθώς και επαρκή αριθμό τεθωρακισμένων, σε αμυντικό ή επιθετικό ρόλο. Και, κυρίως, στρατιώτες που εκπαιδεύονται συνεχώς.

«Μέσα σε έξι μήνες, ατονούν τα ανταντακλαστικά, ξεχνιούνται οι διαδικασίες και χάνεται η ικανότητα ανταπόκρισης σε ισχυρά πλήγματα», συμπληρώνει καθηγητής του Κέντρου Εκπαίδευσης για Πολεμικές Επιχειρήσεις σε Αστικές Ζώνες (Cenzub).

Επιχείρηση «Ιβουάρ»

Στα γενικά επιτελεία, επιδιώκεται η κωδικοποίηση του νέου τρόπου μάχης με βάση την εμπειρία από τις επεμβάσεις των Αμερικανών στη Βαγδάτη ή τη Φαλούτζα και των Βρετανών στη Βασόρα του Ιράκ, των Ρώσων στο Γκρόζνι κατά τη δεκαετία του 1990, των Ευρωπαίων στην Πρίστινα και τη Μιρόβιτσα, στο Κόσοβο, και των Ισραηλινών απέναντι στην παλαιστινιακή αντίσταση.

Επαναξιολογούν, ακόμη, τις μακρινές αναμνήσεις της μάχης της Αλγερίας, τη δεκαετία του 1960, όταν οι γάλλοι αλεξιπτωτιστές του στρατηγού Μαρσέλ Μπιζάρ ήρθαν αντιμέτωποι με τους μουτζαχεντίν του Μετώπου Εθνικής Απελευθέρωσης (FLN) μέσα στην παλιά πόλη.

Στο γαλλικό υπουργείο Αμυνας, το λεγόμενο επεισόδιο του «ξενοδοχείου Ιβουάρ» του Αμπιτζάν, στην Ακτή Ελεφαντοστού (Νοέμβριος 2004), έγινε αντικείμενο εξονυχιστικής ανάλυσης.

Μετά τον βομβαρδισμό των γαλλικών δυνάμεων της επιχείρησης «Μονόκερως», στο Μπουακέ, και την καταστροφή των μικρών καταδιωκτικών αεροπλάνων της Ακτής Ελεφαντοστού, κατόπιν διαταγής του Παρισιού, ή στρατιωτικές δυνάμεις αναγκάστηκαν να αντιμετωπίσουν με πολεμικά μέσα ένα εχθρικό πλήθος.

Επρόκειτο για σκηνικό σύγκρουσης: «Εκείνη την ημέρα το πεζικό βρισκόταν έξω από τα χωράφια του», εκτιμά γάλλος αξιωματικός. «Χάρη στην ψυχραιμία των στρατιωτικών μονάδων που αναπτύχθηκαν μπροστά στο ξενοδοχείο, είχαμε τον ελάχιστο δυνατό αριθμό θυμάτων(6)». Αλλά η κατάσταση μπορούσε να οδηγήσει σε γενικευμένο λιντσάρισμα.

Ετσι, προκύπτει η ανάγκη, όταν δεν υπάρχουν επιτόπου ειδικευμένες μονάδες τύπου "κινητής χωροφυλακής", να αναπτύσσονται, τουλάχιστον, μονάδες πεζικού εκπαιδευμένες στη διατήρηση της τάξης και κατάλληλα εξοπλισμένες, με μέσα προστασίας και με «λιγότερο θανατηφόρο» οπλισμό.

Οι επιχειρήσεις καταστολής των εξεγέρσεων στη Βόρεια Ιρλανδία, από τη δεκαετία του 1960, και διατήρησης της ειρήνης στα Βαλκάνια, κατά τη δεκαετία του 1990, αποτέλεσαν «χρήσιμες εμπειρίες» για τα βρετανικά στρατεύματα που βρέθηκαν, τα τελευταία χρόνια, στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ.

Στη Γαλλία, οι δυνάμεις πεζικού ενισχύθηκαν, οι επιχειρήσεις διεξάγονται πλέον «διακλαδικά», με την υποστήριξη αρμάτων μάχης και σκαπανέων του μηχανικού, με όλους τους στρατιώτες να μετακινούνται κάτω από κάλυψη και να διαθέτουν ασύρματους επικοινωνίας και διόπτρες νυχτερινής όρασης(7).

Νέα όπλα, που μέχρι τώρα χρησιμοποιούσαν μόνο οι αστυνομικές δυνάμεις, κάνουν πλέον την εμφάνισή τους στις μονάδες πεζικού. Ο προσωπικός εξοπλισμός με τον κωδικό «Φελέν» (αιλουροειδές), του λεγόμενου «μελλοντικού στρατιώτη», θα είναι καλύτερα προσαρμοσμένος για μάχες σε αστικές ζώνες από ό,τι οι παλαιές εξαρτήσεις(8).

Για να αντιμετωπιστούν οι ρουκέτες και οι improvised explosive devices (IED, «αυτοσχέδιο εκρηκτικοί μηχανισμοί»), τους οποίους χρησιμοποιούν πολύ συχνά οι εξεγερμένοι στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, ιδιαίτερα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, έχουν καθιερωθεί ταχείες διαδικασίες αποτροπής και έχουν ενισχυθεί οι μηχανισμοί παρακολούθησης.

Από φέτος, ορισμένες «αύρες» και ελαφρά τεθωρακισμένα θα διαθέτουν πανοραμική οπτική, επιπρόσθετη τεθωρακισμένη προστασία και τηλεκατευθυνόμενο οπλισμό, προκειμένου να περιοριστεί η έκθεση των στρατιωτών στους πυργίσκους των οχημάτων.

Επίσης, αναθεωρήθηκαν οι συνθήκες χρήσης σε αστικό περιβάλλον ορισμένων τύπων εξοπλισμού από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου -όπως τα βαρέα τεθωρακισμένα τύπου

Λεκτέρκ, 56 τόνων-, καθώς και τεχνικές από αέρος υποστήριξης κοντινού πυρός, κυρίως με τη χρήση ελικοπτέρων και μη επανδρωμένων αεροσκαφών.

Ο αμερικανικός στρατός, που έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από είκοσι στρατιωτικές επεμβάσεις σε αστικές ή περι-αστικές ζώνες τα τελευταία τριάντα χρόνια, δεν εγκαινίασε τη στρατηγική αξιολόγηση του θέματος παρά μόνο μετά την καταστροφική επιχείρηση στο Μογκαντίσου (1993)(9). Ανέπτυξε νέες τεχνικές -διασκορπισμένες μονάδες μάχης, διασύνδεση-επικοινωνία των στρατιωτών, δορυφορικός εντοπισμός, οπλισμένα μη επανδρωμένα αεροσκάφη κ.λπ.- και τις δοκίμασε κατά την άσκηση «Millennium Dragon», το 2002, στην Καλιφόρνια, και, στη συνέχεια, στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Με την εφαρμογή των νέων αυτών τακτικών, οι πεζοναύτες εκτίμησαν ότι θα μπορούσαν να περιορίσουν σημαντικά τις απώλειές τους(10).

Το Κέντρο Στρατιωτικής Εκπαίδευσης του Φορτ Πολκ, στη Λουιζιάνα, που ιδρύθηκε το 1993, προσφέρει διακλαδική στρατιωτική εκπαίδευση σε προσομοίωση αστικού περιβάλλοντος έκτασης πενήντα έξι τετραγωνικών χιλιομέτρων, το οποίο, όμως, ορισμένοι ειδικοί θεωρούν «μικροσκοπικό σε σχέση με μια πραγματική εμπλοκή». Και, δεδομένου ότι στις ασκήσεις εκπαίδευσης του κέντρου συμμετέχουν και άμαχοι, «η καινοτομία αυτή απλώς υποδηλώνει την πολυπλοκότητα των μελλοντικών πολεμικών επιχειρήσεων σε κατοικημένες περιοχές», σύμφωνα με παλαιάμαχο αντισυνταγματάρχη(11).

Το Εθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης του Φορτ Εργουιν, στην Καλιφόρνια, η μεγαλύτερη εγκατάσταση εκπαίδευσης για επίγειες δυνάμεις στον κόσμο, «με τα χίλια τετραγωνικά μίλια προκλήσεων(12)» -όπου διδάσκονται οι βασικές αρχές της κλασικής μάχης σε ελεύθερο πεδίο- παρουσιάζει, σήμερα σύμφωνα με τον ίδιο αξιωματικό, το σημαντικό μειονέκτημα στην εκπαίδευση: παραμένει «ουσιαστικά μη κατοικημένη ζώνη».

Δεν λαμβάνει υπόψη «τους πρόσφυγες, τα μέσα ενημέρωσης, τις απαγορεύσεις κυκλοφορίας, τον έλεγχο πλήθους, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις συμμορίες στους δρόμους, τα σχολεία, τους οπλισμένους πολίτες, τις αρρώστιες, τις μαζικές απώλειες, την αστυνομία, τα πολιτιστικά μνημεία, τις ιδιοκτησίες δισεκατομμυρίων δολαρίων, τις υποδομές, τη θρησκεία», που βρίσκονται όλο και περισσότερο στην ημερήσια διάταξη του στρατιώτη σε αστικές ζώνες. «Ο αυριανός στόχος δεν θα είναι η κορυφή ενός λόφου: θα βρίσκεται μέσα σε κάποιο κτίριο, γεμάτο αμάχους», καταλήγει.

Μαχητές νέου τύπου

Στο έδαφος της ηπειρωτικής Γαλλίας, οι ένοπλες δυνάμεις διαθέτουν γύρω στις είκοσι ειδικές εκτάσεις για γυμνάσια, πεδία βολής ή προσομοιώσεις. Τα τελευταία χρόνια, έχουν εξοικειωθεί με τις μάχες σε κατοικημένες περιοχές τετρακόσιες στρατιωτικές μονάδες, το πολύ σε μέγεθος λόχου (από εκατόν τριάντα έως εκατόν εβδομήντα άνδρες).

Το γενικό επιτελείο, όμως, τρέφει πολλές προσδοκίες από την ανάπτυξη του Κέντρου Στρατιωτικής Εκπαίδευσης για Αστικές Ζώνες, που άρχισε να λειτουργεί το 2006 στη Σισόν (Αϊν): η σημερινή επέκταση των εγκαταστάσεών του θα επιτρέψει, από το 2011, την εκπαίδευση σε κλίμακα συντάγματος και σε σχεδόν πραγματικές συνθήκες.

Με δομές που προσανατολίζονται αποκλειστικά στην εκπαίδευση σε μάχες σε αστικό περιβάλλον, την ανάπτυξη μόνιμης «αντίπαλης δύναμης» μεγέθους ενός λόχου και την επικείμενη ολοκλήρωση της κατασκευής μιας τεχνητής πόλης τριών χιλιάδων κατοίκων, θα αναπαριστά το σύνολο των χωροταξικών συνθηκών μέσα στις οποίες οι στρατιώτες πρέπει να πολεμήσουν.

Σύμφωνα με τον συνταγματάρχη Ντιντιέ Λερ, το συγκεκριμένο κέντρο θα είναι το πρώτο αυτού του είδους στην Ευρώπη, σε μια προοπτική «πολυεθνική, διακλαδική, που θα συνδέει με πιο μακροπρόθεσμο τρόπο υπουργεία, διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις».

Οι οργανωτές αυτών των παιχνιδιών στρατιωτικών ρόλων παραδέχονται ότι η αναπαράσταση της απειλής είναι δύσκολη: πρέπει όχι μόνο να προτείνουν ένα αξιόπιστο σενάριο και το αντίστοιχο περιβάλλον, αλλά να διαθέτουν και προσωπικό που να είναι σε θέση να ενσαρκώσει τους εχθρούς -στρατιώτες, πολιτοφύλακες ή απλούς πολίτες.

Το περιβάλλον, για να εμπνεύσει τους «παίκτες», πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους πιθανούς παράγοντες. Για παράδειγμα, πραγματικοί ή φανταστικοί δημοσιογράφοι μπορούν να «διοχτετευτούν» στη δράση.

Με τον τρόπο αυτό, εκπαιδεύονται οι στρατιώτες να ενεργούν μπροστά σε μάρτυρες, να συνοδεύονται από ομάδα δημοσιογράφων, να απαντούν (ή όχι) σε ερωτήσεις κ.λπ.

Επίσης, οι στρατιώτες λαμβάνουν βασικές γνώσεις πολεμικού δικαίου και, κυρίως, εκπαιδεύονται στη λεπτή ερμηνεία των κανόνων εμπλοκής: στην ίδια πόλη, απέναντι σε πολύ διαφορετικής κλίμακας ενέργειες, ο στρατιώτης θα μπορεί σύμφωνα με τους κανόνες να ανοίγει πυρ από τη μία πλευρά του δρόμου, αλλά όχι από την άλλη.

Μετά το επεισόδιο με τους πυροβολισμούς στο ξενοδοχείο «Ιβουάρ», ο γαλλικός στρατός ενσωματώνει συστηματικά στις αποστολές του στο εξωτερικό (OPEX) μία μονάδα πεζικού ειδικευμένη στον «έλεγχο πλήθους» -«τη στρατιωτική εκδοχή της διατήρησης της τάξης»- όπως παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα Secret Defense(13).

Παράπλευρη δράση

Σε αντίθεση με τους αστυνομικούς -για τους οποίους η ένοπλη επέμβαση απέναντι σε πλήθος είναι από τα σημαντικότερα καθήκοντα- οι στρατιώτες δεν πραγματοποιούν επιχειρήσεις

διατήρησης της τάξης παρά μόνο παράπλευρα. Ως λύση δηλαδή της στιγμής, με στόχο να αποτραπεί η κλιμάκωση της βίας, και πρέπει να είναι σε θέση να ξαναπεράσουν σε κατάσταση μεγαλύτερης έντασης, σε περίπτωση ανάγκης, με βαρύτερα στρατιωτικά μέσα: τεθωρακισμένα, μπουλντόζες, επίλεκτους σκοπευτές, σκύλους κ.λπ.

Το περιοδικό «Fantassins» αναρωτιέται, στην εισαγωγή αφιερώματος στον έλεγχο πλήθους, «μήπως η χρήση τέτοιων μεθόδων δημιουργεί νέα προβλήματα: παρότρυνση να στέλνονται ατιμώρητα όπλα πολίτες μπροστά σε ένοπλες δυνάμεις, αναστολές σχετικά με τη χρήση όπλων, ακόμη και κίνδυνο έκθεσης σε τρομοκρατικές ενέργειες(14)».

Η κινητή χωροφυλακή, που ανήκει στις ένοπλες δυνάμεις, αλλά αποτελεί ενδιάμεσο σώμα μεταξύ αστυνομίας και στρατού και καλείται όλο και συχνότερα να συμμετέχει στις γαλλικές επιχειρήσεις στο εξωτερικό, θεωρείται καλύτερα εκπαιδευμένη για να κάνει λελογισμένη χρήση βίας και να χειρίζεται μη θανατηφόρα όπλα(15).

Ενώ ορισμένοι ειδικοί φοβούνται τη σύγχυση και καλούν τους στρατιωτικούς να μην αλλάξουν τομέα δράσης, η διοικητική υπαγωγή της παλαιάς εθνικής χωροφυλακής στο υπουργείο Εσωτερικών υποδηλώνει ότι τα όρια μεταξύ εθνικής άμυνας και ασφάλειας γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτα. Και μια ημερολογιακή σύμπτωση, πολύ συμβολική: η πρώτη διακλαδική ομάδα του γαλλικού στρατού άρχισε να εκπαιδεύεται στον πόλεμο σε κατοικημένες περιοχές την 11 Σεπτεμβρίου 2001...

*Δημοσιογράφος

(1) «Fantassins», περιοδικό ενημέρωσης του σώματος πεζικού, τ. 20, Μονπελιέ, Ιούνιος 2007.

(2) Να σημειωθεί ότι, κατά την ισραηλινή επίθεση στη Γάζα, τον Δεκέμβριο 2008- Ιανουάριο 2009, η «μεταχείριση» υπήρξε πολύ λιγότερο... «στοχευμένη».

(3) Michel Asencio, «Notes de la FR»S (Fondation pour la recherche strategique), Παρίσι, 2 Ιουνίου 2006.

(4) Οι ταραχές ξεκίνησαν ύστερα από αστυνομική επιχείρηση διάλυσης πλήθους Σέρβων που είχαν καταλάβει δύο δικαστήρια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Σύμφωνα με το ΝΑΤΟ, είκοσι πέντε αστυνομικοί του ΟΗΕ, οκτώ στρατιώτες της KFOR και ογδόντα Σέρβοι τραυματίστηκαν.

(5) «Terre information magazine», Παρίσι, Ιούλιος-Αύγουστος 2008.

(6) Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η καταστολή των αντιγαλλικών διαδηλώσεων στις 9 Νοεμβρίου 2004 είχε ως απολογισμό εξήντα τρεις νεκρούς. Το

γαλλικό υπουργείο Αμυνας έκανε λόγο για «διευρυμένη νόμιμη άμυνα» και παρουσίασε απολογισμό είκοσι νεκρών κατοίκων στο σύνολο του εδάφους της Ακτής Ελεφαντοστού από σφαίρες του γαλλικού στρατού, μεταξύ 6 και 9 Νοεμβρίου 2004.

(7) Βλ. «Retex Azur», «Fantassins», τ. 22, Ιούνιος 2008.

(8) Αυτή η πραγματική πανοπλία, την οποία έχουν αρχίσει να προμηθεύονται ορισμένες μονάδες, περιλαμβάνει αλεξίσφαιρη στολή προστασίας με ημι-σταθερή πίεση και ατομικό σύστημα επικοινωνίας, εντοπισμού και όρασης -σε συνδυασμό με το όπλο.

(9) Η απώλεια δεκαοκτώ στρατιωτών που έπεσαν σε ενέδρα στους δρόμους της σομαλικής πρωτεύουσας προκάλεσε την απόσυρση του αμερικανικού στρατού.

(10) Alain de Neve και Joseph Henrotin, «Mythes et realites du combat urbain», «Reseau multidisciplinaire d'etudes strategiques», 23 Μαρτίου 2003, www.lalibre.be

(11) Αντισυνταγματάρχης Robert R. Leonhard, «Sun Tzu's bad advice: Urban warfare in the information age», «Army Magazine», Ουάσιγκτον, Απρίλιος 2003.

(12) Σχεδόν δύο χιλιάδες εξακόσια τετραγωνικά χιλιόμετρα.

(13) Βλ. Jean-Dominique Merchet, 30 Μαρτίου 2008 (<http://secretdefense.blogs.liberation.fr>). Στη Γαλλία, γύρω στις σαράντα στρατιωτικές μονάδες έχουν εκπαιδευθεί στον «έλεγχο πλήθους», ο οποίος απαιτεί ειδικό εξοπλισμό.

(14) Βλ. «Fantassins», Απρίλιος 2008.

(15) Βλ. Yves Chevrel και Olivier Masseret, «La gendarmerie, acteur paradoxale de la "securite interieure-exterieure"», «Revue internationale et strategique», τ. 59, Παρίσι, 2000.